

‘Kate Keown’ van Julia Margaret Cameron, rond 1866. Rechts:

‘Jasmin Ryde, Isle of White’ van Nicky Bird, (2011).

FOTO'S: GREGG WILSON, WILSON CENTRE FOR PHOTOGRAPHY

FOTO: THE NATIONAL GALLERY, LONDON

Lekker puzzelen

‘Seduced by Art’ in de National Gallery in Londen gaat over de verbanden tussen fotografie en schilderkunst. Van subtiele verwijzingen tot openlijke citaten. Door Rianne van Dijk

Toen de Britse kunstenares Nicky Bird (1960) in 1991 op een dag eens rustig zat te bladeren in een fotoboek van de Britse fotografe Julia Margaret Cameron, was daar dat onverwachte moment van herkenning. Een van de vrouwen op de foto's vertoonde een wonderbaarlijke gelijkenis met Birds eigen zus.

Vreemd natuurlijk, want Cameron leefde in de 19de eeuw, van 1815 tot 1879. Birds interesse werd verder aangewakkerd toen ze erachter kwam dat Cameron een deel van haar leven had doorgebracht in het landhuis The Dimbola Lodge in Freshwater, op The Isle of Wight. Bird groeide zelf op in die buurt en haar zuster — die van de gelijkenis — woonde nog steeds op het eiland.

Deze merkwaardige samenloop, én de kracht van Camerons foto's, waren voor Bird aanleiding een tijdje haar intrek te nemen in

The Dimbola Lodge, inmiddels een Cameron-museum, nieuwsgierig als ze was geworden naar de geschiedenis van de meisjes en jonge vrouwen op de foto's van Cameron. Ze ging op zoek naar de kleinkinderen van de modellen en vond er een aantal. Nee, zij en haar zus bleken geen familie van de vrouw op Camerons foto.

Een en ander groeide uit tot *Tracing Echoes*, een prachtig fotoboek waarin Bird de mensen, de plaatsen, de bomen en de muren fotografeerde op het eiland waar meer dan honderdvijftig jaar geleden Julia Margaret Cameron haar camera op haar omgeving had gericht. In *Tracing Echoes* vinden we onder andere het wonder-schone portret van Jasmin, het nichtje van Bird, de dochter van haar zus. De foto van Jasmin is van een tijdloze schoonheid; het meisje heeft een krans van roze bloemen in het haar, de foto is wat vaag door de lange sluitertijd die Bird hanteerde.

In de tentoonstelling ‘Seduced by Art, Pho-

FOTO: WILSON CENTRE FOR PHOTOGRAPHY

FOTO: COURTESY OF THE ARTIST AND MUMMERY PLUS SCHNELLE, LONDON

‘Blow up: untitled 5’, van Ori Gersht (2007). Links: ‘The Rosy Wealth of June’ van Ingace-Henri-Theodore Fantin-Latour uit 1886.

FOTO: RICHARD LEAROYD, COURTESY MCKEE GALLERY NEW YORK

‘Man with Octopus Tattoo II’ van Richard Learoyd uit 2011. Links: ‘De Laocoon groep’ van waarschijnlijk James Anderson, een beeld gemaakt rond 1865.

tography Past and Present’ in The National Gallery in Londen hangt nu het portret van Birds nichtje Jasmin uit 2000 naast het portret van Camerons nichtje Kate Keown uit 1866. Dat beide meisjes gescheiden zijn door tijd en ruimte zien we omdat we nu eenmaal een oude foto herkennen als oud; door het ontbreken van kleur, door de warme sepiatonen. En het spijkerjurkje van Jasmin, dat hadden ze in de 19de eeuw natuurlijk nog niet. Maar los daarvan hadden ze zusjes kunnen zijn.

De twee beelden naast elkaar illustreren hoe de ene kunstenaar de ander kan beïnvloeden en tot voorbeeld kan zijn. Maar de tentoonstellingmakers houden hier nog niet op met het blootleggen van kruisbestuivingen. Want zoals Bird werd beïnvloed door Cameron, zo werd Cameron — als een van de pioniers van de fotografie — weer beïnvloed door schilders uit de renaissance en de barok. En was zijzelf weer inspiratiebron voor schilders uit haar eigen tijd. Zo vinden we een echo van Camerons manier van fotograferen terug in *The English Beggar Girl* uit 1866 van Gustave Doré, die Cameron verschillende malen ontmoet heeft. Ze portretteerde Doré onder andere in 1872.

‘Seduced by Art’ zit vol van dit soort bijna duizelingwekkende puzzels. De tentoonstelling maakt op sublieme wijze inzichtelijk hoe de schilderkunst en de fotografie met elkaar verweven zijn, hoe er wordt geciteerd uit andere kunstwerken, wie invloed heeft gehad op wie en hoe kunstenaars tot hun keuzes zijn gekomen. Belangrijk, zo vertellen de tentoonstellingsmakers in de catalogus, is dat de vergelijkingen die

er worden gemaakt meer moeten behelzen dan slechts imitaties. Het gaat niet om een kinderspel als ‘Zoek de verschillen’ tussen schilderij en foto, oftussen oude foto en nieuwe foto, maar om te laten zien welke motieven en indrukken kunstenaars in de loop der tijd hebben gedeeld.

Patina van de tijd

Kunstenaars vertalen oude stijlen en thema’s naar hun eigen tijd. Maar de onderwerpen veranderen niet. Niet vanuit de schilderkunst naar de fotografie, en niet van de ene eeuw naar de volgende. Al eeuwenlang worden er naakten, families, landschappen en slagvelden vastgelegd. Nog altijd worden we geraakt door een portret en kan de schoonheid van een stilleven ons nog steeds in vervoering brengen. De context en de technologie zijn wel veranderd.

Dat is een van de redenen dat we een stuk ongeruster worden van *Death of Coltell* een foto van Tom Hunter uit 2009, dan van *La Mort de Sardanapale*, een schilderij van Delacroix uit 1827. Beide afbeeldingen weerspiegelen een situatie van extreem geweld, maar gek genoeg raakt Delacroix geen zenuw. Terwijl we in het schilderij moord, verkrachting, prostitutie en onderdrukking vermoeden, kortom: een situatie van totale chaos. Blijkbaar is daar het patina van de tijd overheen gegleden en zorgt bovendien de context van Hogere Kunst die we eraan koppelen — het is wel een échte Delacroix — ervoor dat we het niet als schokkend ervaren. Terwijl de foto van Hunter in de tijd dichterbij ons ligt en ons door zijn fotografisch realisme nerveus maakt. Voor de puzzelliefhebbers: de

‘Stoomboot op het meer van Geneve, avondeffect’, door François Bocion (1863). Rechts: ‘Zeelandschap,

de stoomboot (marine, de rook)’ van Gustave le Gray, een foto gemaakt rond 1856, eerder dus dan de Bocion.

‘Schaduw en reflecties (naar Goya)’ van Jorma Puranen (2011). Rechts: ‘Mr. Hector Stanley Watson’ van Dave Lewis (1994).

FOTO: DAVE LEWIS 2012

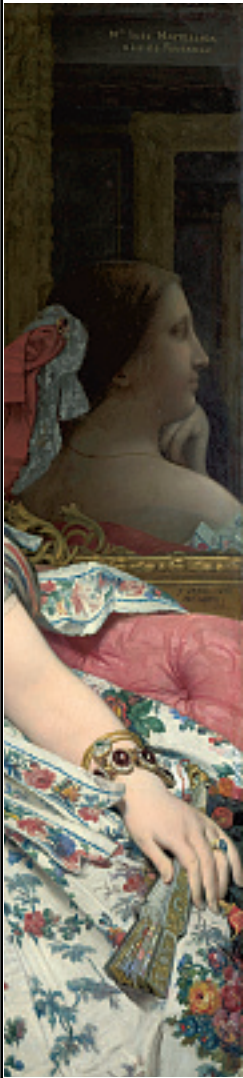

FOTO: THE NATIONAL GALLERY, LONDON

‘Jasmijn in Mary Quant’ van Richard Learoyd (2008). Links: ‘Madame Moitessier’ door Jean-Auguste-Dominique Ingres (1856).

FOTO: RICHARD LEAROYD, COURTESY MCKEE GALLERY NEW YORK

FOTO: VICTORIA AND ALBERT MUSEUM, LONDON

FOTO: GREGG WILSON, WILSON CENTRE FOR PHOTOGRAPHY

vrouw op het bed van Hunter ligt daar in precies dezelfde pose als de prostituee op het schilderij van Delacroix.

‘Seduced by Art’ is een absolute aanrader. De lijst van indrukwekkende namen (Martin Parr, Rineke Dijkstra, Maisie Broadhead, Nan Goldin, Roger Fenton, Karen Knorr, Gustave le Gray) zou al voldoende reden moeten zijn om te gaan. De slagroom op de cake is vervolgens dat boeiende spel met dwarsverbanden, kruisbestuivingen en beeldcitaten.

Tot slot. Het wordt weliswaar aangegeven op een van de bordjes met zaalteksten, maar is makkelijk te missen; naast de hoofdexpositie in The Sainsbury Wing is er ook in andere zalen van The National Gallery werk te zien dat bij deze expositie hoort. Een landschap van Richard Bilingham uit 2003 hangt naast een schilderij van John Constable uit 1826 (zaal 34), een vrouwenportret van Richard Learoyd hangt naast de 19de-eeuwse *Madame Moitessier* van Ingres (zaal 41), en een naakt van Craigie Horsfield uit 1988 naast een Degas uit 1890; een ontroerend schilderij van een vrouw die zichzelf afdroogt na een bad (zaal 46).

Het is geen straf nog even te dwalen door de majestueuze zalen van de National Gallery. De wandeling langs kunstwerken uit vroegere eeuwen maakt ons alleen maar nog meer bewust van het feit hoezeer de fotografie is ingebed in de beeldende kunst. Fotografen vonden heus het wiel niet opnieuw uit, toen de techniek het in 1837 mogelijk maakte in plaats van met een penseel nu met lichtgevoelig papier en een camera de wereld om hen heen vast te leggen.

Het gaat niet om een kinderspel als ‘Zoek de verschillen’ tussen schilderij en foto

&

Seduced by Art

Photography, Past & Present, tot 20 januari in The National Gallery, Londen, nationalgallery.org.uk

